

RESPECT FOR SEAFARERS' RIGHTS AS A COMPONENT OF MARITIME SECURITY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-25>

THE EERGENCE OF THE CONCEPT OF PUBLIC PROCUREMENT

СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Kuptsov M. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Administrative Law
and Administrative Process
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Купцов М. В.

*аспірант кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Дефініція «публічні закупівлі» була закріплена у законодавстві відносно нещодавно, з прийняттям нового Закону України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року. Відповідно до цього часу застосовувалося поняття «конкурсні торги», «державні закупівлі», постійно використовується термін «тендерні закупівлі», або «тендери» та інші. При цьому термін «тендер» активно використовується в чинному законодавстві, в тому числі у вказаному Законі. У цьому Законі також використовується дефініція «конкурси», якою законодавець охоплює такі поняття, як «тендери», «процедури закупівель». Відповідно зміст окремих дефініцій розглянемо у хронології їх виникнення, тобто запровадження у науковий оборот для визначення певних явищ.

В період становлення закупівель в науковому обороті використовується поняття «конкурсні торги». На думку В. М. Колотія конкурсні торги – це спосіб видачі замовлень на постачання товарів, закупівлю послуг або видачу підрядів на проведення певних робіт за задалегідь оголошених у спеціальному документі умовах, що передбачають залучення до певного терміну на принципах змагання пропозицій декількох учасників торгів з метою забезпечення найбільш вигідних умов угоди для їхнього організатора [1, с. 24].

Л. П. Батенко, О. А. Загородніх, В. В. Ліщинська під конкурсом розуміють спосіб розміщення на постачання товарів, виконання робіт,

надання послуг, при якому замовник або організатор конкурсу в той чи інший спосіб штучно створює умови для конкурентної боротьби між постачальниками – учасниками конкурсу за замовлення з метою вибору найкращих умов придбання необхідних товарів, робіт, послуг [2, с. 67].

Одночасно в науковий обіг України входить термінологія, запозичена з іноземних мов, а саме визначення прок'юременту, як аналогу процесу закупівлі. Так О. О. Критенко вказує, що у міжнародній практиці застосовують термін «procurement» (закупівлі), який можна визначити як сукупність методів, що дають змогу максимально ефективно задовольняти потреби замовника в товарах, роботах, послугах [3, с. 23].

Надалі науковці намагаються визначити поняття державних закупівель та державних замовлень. Так, станом на 2009 рік І. В. Влялько запропонував авторське визначення поняття «державні закупівлі» як узагальнюючого терміну, що означає закупівлю на конкурентній основі, згідно з визначеними правилами та умовами, товарів, робіт і послуг за державні кошти з метою підтримки життєдіяльності держави на належному рівні [4, с. 194].

З точки зору державного управління О. А. Сидоренко розглядає державні закупівлі як «складову механізму державного регулювання» [5, с. 90].

О. П. Кулак розуміє під державними закупівлями будь-які придбання товарів, що здійснюються державними замовниками за рахунок державних коштів [6, с. 48].

К. Ю. Водоласкова під «державною закупівлею» пропонує розуміти сукупність поетапних дій, які складають цілісну, врегульовану законодавством процедуру, що здійснюється на конкурентній основі, спрямовану на придбання за державні кошти необхідних товарів, робіт і послуг, які пропонуються учасниками процедур, відповідно до потреб замовника (розпорядника коштів), виходячи із умов якості, ціни, кількості, строку поставки товару, надання послуг чи виконання робіт, місця знаходження постачальника, строку дії пропозиції конкурсних торгів та ін., та проводиться з метою реалізації державних функцій, а також включає контроль, нагляд, координацію та моніторинг за проведенням процедур уповноваженими органами [7, с. 162].

С. М. Науменко базуючись на ключових характеристиках державних закупівель, запропонував наступне трактування економічної сутності поняття державних закупівель товарів (робіт, послуг) – це система замовлення державними органами товарів (робіт, послуг) необхідних для повноцінної реалізації програм розвитку та економічного зростання держави, за завчасно оголошеними умовами конкурсу, які передбачають виконання визначених умов на принципах добросовісної конкуренції

серед учасників торгів з метою забезпечення ефективності та максимальної економії грошових коштів для їх замовника [8, с. 245-246].

О. О. Критенко, аналізуючи поняття «державні закупівлі» зазначає, що воно застосовується досить часто як в економічній, так і в юридичній літературі, але не розроблено загального тлумачення цього поняття. У зарубіжній і вітчизняній економічній та юридичній літературі, нормативній базі існують такі трактування закупівель за бюджетні кошти, як тендер, конкурсні торги, прок'юремент, державне замовлення, державні закупівлі [9, с. 21].

З прийняттям ЗУ «Про публічні закупівлі» почалося формулювання дефініції «публічні закупівлі». Так, Е. Ю. Курепина вказує, що терміни «публічні закупівлі» та «державні закупівлі» є взаємопов'язаними та використовуються як в юридичній, так й в економічній науці [10, с. 28].

І. Г. Кучеренко зробив висновок, що у сфері публічних закупівель, законодавець змінюючи термін «державний» на «публічний» намагався змінити не тільки зміст, а й його суть, шляхом створення відкритого, підконтрольного суспільству процес закупівлі товарів та послуг для забезпечення функціонування держави, задовольняючи тим самим публічний інтерес і використовуючи для цього публічну контрольно-наглядову діяльність [11, с. 80].

М. Г. Борщ звертає увагу на те, що за усі роки незалежності нашої держави на законодавчому рівні був закріплений термін «державні закупівлі». Зміна терміну на «публічні закупівлі» законодавець пояснює, що це психологічний аспект розуміння населення. Річ у тім, що оскільки закупівлі продукції, робіт, послуг відбувається за кошти платників податків, то останні наділені правом безперешкодно здійснювати контроль над цією процедурою публічно [12, с. 204].

М. Г. Борщ робить висновок, що публічні закупівлі – це одна з форм державної діяльності в межах регуляторної політики, регламентований в законодавстві процес придбання уповноваженими суб'єктами з боку держави, тобто замовниками, матеріальних ресурсів (товарів, робіт і послуг) для економічного приросту й забезпечення діяльності та державних потреб, а також територіальних громад, що відбувається за публічні кошти з найбільшою ефективністю й мінімальними витратами за задалегідь проголошеними правилами й умовами на основі конкурсу, враховуючи засадничі принципи добросовісної конкуренції [12, с. 205].

Т. В. Нижній зазначає, що нині, з огляду на новації, закупівлі за кошти держави реформатори назвали «публічні закупівлі» на зразок європейського підходу до цього визначення. Проте на законодавчому рівні трактування цих понять абсолютно не змінилось [13, с. 111].

С. Б. Левон вважає, що відповідно до ЗУ «Про публічні закупівлі» публічною закупівлею визнається «придбання замовником товарів,

робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом». Науковець вважає, що така неточність формулювання призводить до термінологічної плутанини навіть у відношенні базової категорії для цієї сфери діяльності [14, с. 152].

Пунктом 25 ст. 1 Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року визначено, що публічна закупівля (далі – закупівля) – придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом [15]. На наш погляд законодавець свідомо пішов шляхом спрощення визначення публічних закупівель з метою подальшої можливості коригування змісту визначення публічних закупівель, посилаючись на зміст вказаного Закону. Однак нас цікавить більш розширений зміст поняття публічних закупівель з метою визначення найбільш суттєвих ознак, які характеризують його сутність. По перше у преамбулі Закону визначено перелік предметів закупівель та для кого ці закупівлі здійснюються, а саме здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад. Також у преамбулі Закону визначено, що метою Закону є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції. Крім вищевикладеного, у ч. 1 ст. 5 Закону визначено важливі на наш погляд принципи здійснення закупівель: 1) добросовісна конкуренція серед учасників; 2) максимальна економія, ефективність та пропорційність; 3) відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; 4) недискримінація учасників та рівне ставлення до них; 5) об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі; 6) запобігання корупційним діям і зловживанням [15].

Висновки. Таким чином публічні закупівлі можна визначити як закупівлі товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад, які повинні забезпечити добросовісну конкуренцію серед учасників, максимальну економію, ефективність та пропорційність, відкритість та прозорість на всіх стадіях, недискримінацію учасників та рівне ставлення до них, об'єктивне та неупереджене визначення переможця, запобігання корупційним діям і зловживанням, необхідні технічні та якісні характеристики предмета закупівлі.

Література:

1. Колотій В. М. Специфіка ринку державних закупівель. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2003. № 3. С. 24-27.

2. Батенко Л. П., Загородніх О. А., Ліщинська В. В. Управління проектами : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 231 с.

3. Критенко О. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні закупівлі». *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Державне управління. 2014. № 1. С. 19–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2014_1_5 (дата звернення: 15.12.2024).

4. Влялько І. В. Правове регулювання державних закупівель в ЄС : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. 219 с.

5. Сидоренко О. А. Державна політика регулювання ринку зерна в Україні та наслідки її впровадження. *Вісник Донецького національного університету*. 2011. Спецвипуск. Т. 2. С. 88-91.

6. Кулак О. П. Механізми забезпечення розвитку системи державних закупівель в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2013. 205 с.

7. Водоласкова К. Ю. Адміністративно-правове регулювання державних закупівель в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний авіаційний університет. Київ, 2013. 238 с.

8. Науменко С. М. Система тендерних закупівель: теоретико-методологічні підходи до дефініції і класифікації. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1(2). С. 242-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Траєiv_2014_1%282%29_41 (дата звернення: 02.06.2024).

9. Критенко О. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні закупівлі». *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Державне управління. 2014. № 1. С. 19-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2014_1_5 (дата звернення: 01.06.2024).

10. Курепина Е. Ю. Правовое регулирование публичной закупки угля для социально значимых объектов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Государственное учреждение «Институт экономико-правовых исследований имени В. К. Макутова Национальной академии наук Украины» НАН Украины. Київ, 2020. 199 с.

11. Кучеренко І. Г. Адміністративно-правові засади здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері державних закупівель в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2021. 232 с.

12. Борщ М. Г. Публічні закупівлі в господарській діяльності : проблеми та шляхи вдосконалення. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 57. С. 203-207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2018_57_28 (дата звернення 15.12.2024).

13. Нижній Т. В. Публічні закупівлі у системі електронного урядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 10. С. 110-113.

URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/79661416.pdf> (дата звернення: 15.12.2024).

14. Левон С. Б. Понятійно-категоріальний апарат дослідження системи управління публічними закупівлями. *Науковий вісник державне управління*. 2020. № 3. С. 150-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nauvisdu_2020_3_14 (дата звернення: 15.12.2024).

15. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/922-19> (дата звернення: 15.12.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-26>

CERTAIN PRINCIPLES FOR ENSURING THE RIGHTS OF MILITARY PERSONNEL

ОКРЕМІ ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Radchuk Anatolii Anatoliiovych

*Candidate of Science of Law,
Chief Justice of the Odesa Circuit
Administrative Court
Odesa, Ukraine*

Радчук Анатолій Анатолійович

*кандидат юридичних наук,
голова Одеського окружного
адміністративного суду
м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-0786-815X>*

Забезпечення прав військовослужбовців є однією з ключових складових національної безпеки та демократичного устрою України. У період збройної агресії Російської Федерації проти України, питання соціально-правового захисту військовослужбовців набуло особливої актуальності. Військова служба, як особлива форма державної служби, вимагає від військовослужбовців не лише фізичних та моральних зусиль, але й відданості конституційним обов'язкам, зокрема захисту незалежності та територіальної цілісності України. У зв'язку з цим, державне забезпечення прав військовослужбовців є не лише моральним, але й юридичним обов'язком, що ґрунтується на Конституції України та інших нормативно-правових актах.

Розвиток законодавства в сфері захисту прав військовослужбовців є важливим елементом демократичного правового устрою, який сприяє зміцненню соціальної стабільності та захисту прав людини. В умовах сучасних викликів, включаючи триваючу військову агресію, важливо мати ефективну систему адміністративно-правового захисту, яка б гарантувала реалізацію прав військовослужбовців на високому рівні. Однією з основних проблем, з якими стикаються військовослужбовці, є